

מהפכת הגילאים של המאה ה-21

לרוב, בשנים אלו כבר לא נעבוד, בין אם מרצוננו ובין אם לא. מקומות עבודה רבים אינם מאפשרים לעבוד לאחר גיל הפרישה הרשמי. יתכן שגם מסיבות תפקודיות כבר לא נוכל לעבוד לאחר גיל מסוים למרות שמחקרים מראים שגיל תפקודי שונה מאדם לאדם. פרק הפרישה הארוך יכול להיות כחצי מאורכה של תקופת העבודה ואף יותר. התיישנות מהירה של ידע במאה ה-21 גורמת לכך שתקופת הכשרה אחת בחיים אינה מספיקה. יש צורך לרענן את הידע המקצועי ולצאת ל"תקופות הכשרה" נוספות במהלך שנות העבודה. מה שלמדתי באוניברסיטה יתכן ויהיה לא רלוונטי לאחר כחמש עשרה שנה או אף פחות.

שוק העבודה הפך דינמי בשל הדינמיות של הסביבה העסקית בעולם המפותח. כלכלות העולם המפותח עברו מתעשיות מסורתיות לתעשיות עתירות ידע ולשירותים מתוחכמים ומודרניים המשתנים במהירות. משרה היא רק תוצאה של צורך עסקי שיש למלא והיא קיימת כל עוד אותו צורך לא משתנה. בשל כך, תעסוקה פרויקטלית או קבלנית הופכת נפוצה יותר ויותר. ארגונים רבים מעדיפים לשכור פריילנסרים עבור פרויקט מאשר עובד קבוע. קביעות בעבודה כבר כמעט לא קיימת אפילו במגזרים הציבוריים או השמרניים ביותר ושרידיה האחרונים נעלמים בימים אלה.

שלושת הגורמים הללו יוצרים מודל חיים מורכב יותר אשר מכיל:

מהפכת הגילאים של המאה ה-21 היא כזו שממעטים לדבר עליה. האמת, היא קצת חמקמקה, נבזית משהו, חומקת מתחת לרדאר של חדשות הרגע והדרמות של הבוקר שכבר בערב נדחקות לאחור בידי דרמת הרגע החדשה. אולם, מהפכה חמקמקה זו תשפיע על כל אחד ואחד מאיתנו, על ילדינו ונכדינו. בהקשר הכלכלי ההשלכות דרמטיות במיוחד. אז מה בעצם קרה ומתי?

במאה העשרים, חייו של אינדיבידואל בעולם המפותח נחלקו באופן גס לשלושה שלבים: הכשרה, עבודה, ופרישה. בשנותיו הראשונות עיקר המיקוד היה בלימוד בבית הספר ובהכשרה מקצועית לקראת תחילת הקריירה. השלב הבא היה שנות עבודה ארוכות במקצוע שנרכש, לעתים אף באותו מקום עבודה מתחילת הקריירה ועד גיל פרישה. בשלב השלישי פרש האדם לתקופת מנוחה בשנים המעטות שנותרו. תוחלת החיים הממוצעת בעולם המערבי חצתה את רף השבעים שנה רק בתחילת שנות השבעים. מודל החיים התלת שלבי שתארתי מתנפץ במאה ה-21 וזאת בגלל שלושה גורמים עיקריים אשר יחדיו מעצימים את התוצאה. שלושת הגורמים הם:

- א. התארכות תוחלת החיים,
- ב. התיישנות מהירה של ידע,
- ג. עליה בדינמיות של שוק העבודה ובחוסר יציבותו.

מהן ההשלכות של שינויים אלו על חיינו בכלל ועל כלכלת המשפחה בפרט?

התארכות תוחלת החיים מעצימה את האתגר של שמירה על רמת חיים רצויה במשך תקופה ארוכה לאחר פרישה מהעבודה. פרק זה בחיים נמשך כבר היום כעשרים שנה וצפוי שיתארך עוד.

מה הכוונה? משפחה צריכה תכנית מגירה ברת ישום מהיר לכל סיטואציה של שינוי בהכנסות. תכנית כזו צריכה לכלול: צעדים מעשיים לשינוי רמת חיים, התמודדות עם צורך בשינוי קריירה, הגנה כלכלית ו buffer לתקופת ביניים עד ליצירת הכנסה קבועה חדשה. כל שינוי כזה יתכן שיגרור שינויי חיים אחרים כמו שינוי סביבת מגורים וכד'.

כפועל יוצא, רמת ההחייבויות הכלכליות (הלוואות) צריכה לקחת בחשבון תקופות של חוסר הכנסה יציבה. רמת התחייבויות גבוהה מדי מעלה את הסיכון לקריסה כלכלית במעבר בין מקטעי החיים. מרכיב חשוב נוסף ביכולת להתמודד עם שינויים הוא פיתוח מתמיד של ידע וכישורים. ככל שנתמיד בשיפור הידע וחיידוד כישורינו כך נוכל ביתר קלות להתאים עצמנו לדרישות הסביבה המשתנות ולהשאר אטרקטיביים למעסיקים או לעיסוקים חדשים.

ההמלצה האחרונה היא היערכות לפרשה כבר מגיל צעיר. היערכות זו צריכה להיות חלק מהתכנית האסטרטגית של המשפחה. על תכנית הפרשה לכלול: הפיכת הון שנחסך לתזרים הכנסות חודשי בהתייחסות לתוחלת חיים עדכנית, מגורים יציבים ומתאימים, הגנות כלכליות לצרכי בריאות וסיעוד, התאמת רמת החיים להכנסה. תכנית זו חייבת להיבדק ולהתעדכן במהלך תקופת החיים שלפני הפרשה.

לסיכום, אני מקווה ששוכנעתם שמהפכת הגילאים של המאה ה-21 היא משמעותית. עם זאת, בהיערכות נכונה ניתן לחיות חיים טובים, יציבים וכמובן ארוכים ובריאים. מצד שני, מי שרק "יזרום" ולא יכין תכנית אסטרטגית לחייו הכלכליים, יתכן שיפגע בצורה משמעותית.

איחולי בריאות ואריכות ימים לכולנו.

יורם לביאנט, מאמן ויועץ לכלכלת המשפחה ב"עיתודות לכלכלת המשפחה", מלווה משפחות ובודדים לניהול נכון של כלכלת המשפחה במאה ה-21 תוך יצירת בהירות, יציבות והגשמת יעדים וערכים. יורם מרצה לכל הגילאים וכותב בנושאי כלכלת המשפחה.

דוא"ל: yoram@atidot.co.il

מקטעים של עבודה שביניהם מקטעים של אבטלה ללא הכנסה, צורך בהכשרה או הסבה באמצע החיים כלומר הוצאה במקום הכנסה וכמובן, שנים רבות בגיל השלישי ללא הכנסה מעבודה. על אלה נוסיף את העליה בחשיבות של תרבות הפנאי בעולם המפותח וכמובן ההשפעה הדומיננטית של תרבות השפע על קבלת החלטות הכלכליות במשפחה.

כל אלה מחייבים אסטרטגיה מעודכנת לניהול כלכלת המשפחה.

התובנה וההכרה שמודל החיים התלת שלבי כבר לא קיים והוחלף על ידי מודל המקטעים היא הצעד החשוב הראשון להיערכות כלכלית. ואולם, גם עם הפנמת התובנה הזו מדובר באתגר לא פשוט. אז מה בכל זאת ניתן לעשות? אבקש לתת כמה עצות שכל משפחה יכולה ליישם.

ההמלצה הראשונה היא לקיים שיח כלכלי במשפחה, במיוחד עם הדור הצעיר. שיח כזה כולל חינוך פיננסי בסיסי, הסברים על הכנסות, הוצאות והיכרות עם נכסי המשפחה ותכניתה הכלכלית. אדגיש, כי יש חשיבות עצומה להתנהלות כלכלית חכמה כבר מגיל צעיר.

ההמלצה השניה היא לתת עדיפות ראשונה

לחסכון והשקעה. משפחות רבות חוסכות רק את מה שנשאר לאחר ההוצאות (כלומר השאריות) ואולם התנהלות נכונה קובעת ומממשת יעדי חסכון על פי יעדים אסטרטגיים ומשתמשת ביתר הכסף לצריכה שוטפת, כלומר היפוך הגלגל. במילים אחרות, רמת החיים תיקבע מהנטו שלאחר החסכון ולא מנטו ההכנסה. חשוב להדגיש את שני מרכיביו של חסכון נכון: ההקצאה וההשקעה. משפחות רבות אינן נותנות דגש לניהול ההשקעה ובכך מפסידות את השפעתו החיובית של המרכיב החשוב ביותר - הזמן. חסכון ללא השקעה אפקטיבית משול לשתילת עץ פרי מבלי להשקותו. אפקט הזמן משמעותי במיוחד עבור הצעירים שטווח ההשקעה והחסכון שלהם ארוך ולכן יש חשיבות לחסכון אגרסיבי ביותר (גם בגובה ההקצאה וגם באפיקי ההשקעה) בגיל בו יש גמישות מקסימלית ברמת החיים.

ההמלצה השלישית היא לפתח גמישות והסתגלות לשינויים.